

जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन

उस्मानाबाद जिल्हा

१९८९-९०

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय
महाराष्ट्र शासन,
मुंबई

" पत्रत कार्यालयीन उपयोगा कारता. "

" जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन "

जिल्हा : उस्मानाबाद

१९८२ - ९०

अर्थ व सांख्यिकी संवालय,

महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

(अ)

जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन १९८९-९०.

दृष्टीक्षेपात जिल्हा.

अ.क्र.	बाब	परिमाण	जिल्हा उस्मानाबाद	महाराष्ट्र राज्य
१	२	३	४	५
(एक) प्राकृतिक रचना.				
अ) भौगोलिक स्थाने				
	१) उत्तर अक्षांश	अंश	१७.३५ ते १८.४०	१६.४ ते २२.१
	२) पूर्व रेखांश	अंश	७५.१६ ते ७६.४०	७२.६ ते ८०.९
ब) हवामान १९८९				
तपमान				
	१) किमान	सेल्सीयस	१०.१	६.१
	२) कमाल	सेल्सीयस	४२.९	४६.२
	३) पर्जन्य (सरासरी)	मि.मी.	१०१६.८६	उ.ना.
क) प्रशासकीय विभाग				
(१ एप्रिल १९९० रोजी)				
	१) तालुके	संख्या	६	३०३
	२) पंचायत समित्या	"	६	२९८
	३) टंवाईग्रस्त तालुके	"	निरंक(१९८९-९०)	१०६
	४) एकात्मिक ग्रामीण विकास प्रकल्प गट	"	६	२९८
	५) शहरे	"	८	३०७
	६) गावे (एकूण) १९८९	"	७१२	४१८३३
	१) निर्जन	"	८	२४७९
	२) वस्ती असलेली	"	७०४	३९३५४
७)	क्षेत्रफळ (१९८९) चौ.कि.मी."		७५१२.४	३०७६९०
(दोन) प्रशासकीय संस्था (३१-३-९०)				
	१) पंचायत समित्या	संख्या	६	२९८
	२) महानगर पालिका	"	-	११
	३) नगरपरिषद	"	८	२२२
	४) कटक मंडळे	"	-	७

क्र.मा.प.

(अ)

१	२	३	४	५
५)	ग्रामपंचायती	संख्या	५३०	२५१८२ (३१-३-९०) (३१-३-९०)
६)	पोलीस स्थानके ३१-१२-९०	संख्या	१४	८१८
७)	पोलीस आजूट पोस्ट	"	१४	१४२५

(तीन) लोकसंख्या (१९८१)

१)	ग्रामीण लोकसंख्या	आकडे हजारत	९००	४०७९२
२)	नागरी लोकसंख्या	"	१३०	२१९९३
३)	एकूण लोकसंख्या	"	१०३०	६२७८५
४)	अनुसूचित जातीची लोकसंख्या	"	१४५	४४८०
५)	अनुसूचित जातीची लोकसंख्येची टक्केवारी		१४.०७	७.१४
६)	अनुसूचित जातीची लोकसंख्येची टक्केवारी		१९	५७७२ ९.१९
७)	अनुसूचित जमातीची टक्केवारी			
८)	पुरुष	आकडे हजारत	५२६	३२४१५
९)	स्त्रिया	"	५०४	३०३७९
१०)	स्त्र-पुरुष प्रमाण हजार पुरुषांमागे स्त्रियांचे प्रमाण		९५८	९३७
११)	घनता दर चौ. कि.मी. क्षेत्रातील लोकसंख्या		१३७	२०४

(१२) साक्षरतेचे प्रमाण (१९८१)

१)	एकूण	टक्केवारी	३६.०३	४७.१८
२)	पुरुष	"	४९.१८	५८.७९
३)	स्त्रिया	"	२२.३२	३४.७९
४)	राज्यामध्ये जिल्ह्याचा क्रमांक	संख्या	२२	--

(चार) कृषि

			१९८४-८५	१९८८-८९
१)	भौगोलिक क्षेत्र	हजार हेक्टर	७४८	३०७५८
२)	जंगलव्याप्त क्षेत्र व त्याची भौगोलिक क्षेत्राची टक्केवारी	हेक्टर	०.५४	(१७.५९) ५.४०
३)	शेतीला उपलब्ध नसलेली जमीन.			
अ)	बिगर शेती वापराखालील जमीन	"	२५	१०७९
ब)	पडीत जमीन आणि लागवडी लायक नसलेली जमीन.	"	११	१७२५
क)	एकूण	"	३६	२८०४

क्र.मा.प.

(इ)

१	२	३	४	५
४)	पडीत जमिनी खातिरकरा लागवड न केलेले इतर जमीन			
१)	कायम गुरे वरण आणि इतर	हजार हेक्टर	२३	१५२३
२)	झाडे झुडपाखालील जमीन	"	५	१८०
३)	लागवडी योग्य परंतु पड जमिन	"	३४	१०२४
५)	पडीत जमिन			
१)	वाणू पड	हजार हेक्टर	२४	९५९
२)	इतर पड	"	६५	१०१४
६)	पिकाखालील क्षेत्र			
१)	पिकाखालील निव्वळ क्षेत्र	"	६१३	१७८५१
२)	दुसोळा क्षेत्र	"	४२	२८४१
३)	एकूण पिकाखालील क्षेत्र	"	६९६	२०६९२
७)	ओलित क्षेत्र			
१)	निव्वळ ओलित क्षेत्र	"	७४	२०९१
२)	एकूण ओलित क्षेत्र	"	९४	२४४८
८)	महत्वाच्या पिकाखालील क्षेत्र (अन्नधान्ये)	"	४८८	१४,४३५
९)	वहित धारण जमिनी (१९८०-८१)	अंतिम उ.ना.		(१९८०-८१) उ.ना.
१)	२ हेक्टरपेक्षा कमी	संख्या(००)	६६५	४५,४२५
२)	२ ते १० हेक्टर	संख्या(००)	१०१७	३२९७२
३)	१० ते १०० हेक्टरपेक्षा जास्त	संख्या(००)	१०७	२४२२
१०)	जमिन महसूल वसुली १९८९-९०	लाख रुपये	३०.४२	७९२९
११)	जिल्हा परिषदेचे उपकर १९८९-९०	लाख रुपये उ.ना.		उ.ना.
१२)	पंचायत समितीचा उपकर १९८९-९०	लाख रुपये उ.ना.		उ.ना.
(पाच)	पशु संवर्धन (पशु गणना १९८७ अस्थायी)			
१)	पशुधन	संख्या हजाराला	७६३	३३८८९
२)	गायी व बैल	"	३४२	१६८८२
३)	म्हशी व रेडे	"	१०९	४६०५

१	२	३	४	५
४) मेंढया	संख्या हजारत	४५		२७७४
५) शेळया	"	२१९		९१०३
६) कोंबडया, बदके	"	२२९		२४६२७
(सहा) सहकार- ८९-९०				
१) सहकारी संस्था	संख्या	१६७६		९८१४८
२) प्राथमिक कृषि सह. पत संस्था.	संख्या	४५०		१८६६८
३) प्राथमिक कृषि सह. पत संस्थांची सभासद संख्या		१५६		७८२०
४) दुग्ध शाळा संस्था	संख्या	४५३		१३३५७
५) प्राथमिक कृषि पत संस्थांनी दिलेली कर्जे रु. कोटीत		१६		७५०
(सात) जलसिंचन				
		३०-६-९०		३०-६-९०
१) पूर्ण झालेले पाटबंधारे प्रकल्प व त्याखालील लाभक्षेत्र				
१) मोठे प्रकल्प	संख्या	२		२०
लाभक्षेत्र	हजार हेक्टर	३		उ.ना.
२) मध्यम प्रकल्प	संख्या	११		१५६
लाभक्षेत्र लागवणीलायक	हजार हेक्टर	२५		उ.ना.
३) लघु प्रकल्प (पृष्ठ भाग),	"	९४		१५३०
लाभक्षेत्र	"	७३		उ.ना.
४) सिंचन विहीरींखाली निष्कल क्षेत्रां		५६		११२९ (१९८६-८७)
(आठ) उद्योग (१ डिसेंबर १९८९)				
१) नोंदणीकृत कारखाने	संख्या	३७		२६८१४
२) नोंदणीकृत चालू कारखाने (उत्पादन चालू असलेले)	"	१३		२३०५७
३) साखर कारखान्यांची संख्या (चालू असलेले खाजगी धरून)	"	२		११६
४) साखर कारखान्यातील साखरेचे उत्पादन मे. टन		८१		२६२९
५) सर्व सूत खिरण्यांची संख्या	संख्या	१		१२२

(उ)

१	२	३	४	५
(नऊ) बीज				
१)	वीज पुरवठा केलेली शहरे व छेडी (३१-३-९०)	संख्या	७२०	३९६६१
२)	विद्युतीकरण झालेल्या गांवांची	संख्या	७१२	३५४
३)	वीज पुरवठा केलेले पंप संव	" हजारात	४७५७९	१४७५
४)	गोवर गैस संयंत्रे	संख्या	१००७	उ.ना.
(दहा) सार्वजनिक आरोग्य (१९८९)				
१)	स्नपालये	संख्या	८	७६८
२)	दवाखाने	"	११	१८९६
३)	प्राथमिक आरोग्य केंद्रे	संख्या	४१	१५३९
४)	प्राथमिक आरोग्य पथके	संख्या	-	८१
५)	एकात्मिक बालविकास योजना	गट संख्या	२	१०५
६)	अंगणवाडीत उपस्थित रहाणारी मुले	संख्या	१७९५३	उ.ना.
(अकरा) शिक्षण ३०-९-८९				
१)	एकूण प्राथमिक शाळा	संख्या	८३३	५७१५८
२)	एक शिक्षकी शाळा	संख्या	१२६	उ.ना.
३)	प्राथमिक शाळेतील विद्यार्थी	संख्या हजारात	१५२	१०११५
४)	प्राथमिक शाळेतील शिक्षक	"	४	२६३-
५)	प्रत्येक शिक्षकामागे विद्यार्थी	संख्या	३८	३९
(बारा) दुय्यम शिक्षण				
१)	दुय्यम शाळा	संख्या	१७१	९४८०
२)	शाळेतील एकूण विद्यार्थी	संख्या हजारात	८५	५६१५
३)	शाळेतील शिक्षक	"	३	१७५
४)	प्रत्येक शिक्षकामागे दुय्यम शाळेतील विद्यार्थी	संख्या	२८	३२
(तेरा) उच्च शिक्षण (३०-९-८९)				
१)	संस्था	संख्या	०८	२६४९
२)	एकूण विद्यार्थी	संख्या हजारात	१०	१६७८

क.मा.प.

(ऊ)

१	२	३	४	५
(वौदा) प्रौढ शिक्षण			(३०-९-८९)	
१) प्रौढ शिक्षण केंद्रे	संख्या	७३०		२८४८८
२) प्रौढांची उपस्थिती तांत्रिक शिक्षण	संख्या हजारत	२४		८६१
१) औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था.				
१) शासकीय व शासन सहाय्यीत संस्था	संख्या	२		११२ (१९८९-९०)
२) इतर (जाजगी)	संख्या	२		९२ (१९८९-९०)
२) शासकीय व शासन सहाय्यीत औद्योगिक संख्या प्रशिक्षण संस्थांमध्ये मंजूर झालेल्या जागा.	संख्या	२८५		४२८४४
३) तांत्रिक व व्यवसायिक शिक्षण संस्था.				
१) शासकीय व शासन सहाय्यीत	संख्या	४		१६६
२) इतर (जाजगी)	संख्या	२		५९७ (८९-९०)
४) शासकीय तांत्रिक व्यवसाय शिक्षण संस्थांची प्रवेश दस्ता.	संख्या	५२३		१५५
५) अभियंत्यांची संख्या	संख्या	उ.ना.		उ.ना.
(पंधरा) परिवहन आणि दळणवळण (३१-३-९०)				
१) एकूण रेल्वे मार्गांची लांबी (३१-३-९०) कि.मी.		३०		५४३४
२) रस्त्यांनी जोडलेली गावे	संख्या	५९९		उ.ना.
३) एकूण रस्त्यांची लांबी (पृष्ठांकित- नगरपालिका व्यतिरिक्त)	कि.मी.	४०७५		१७२८५९
४) राष्ट्रीय महामार्गांची लांबी.		७९		२९७८
५) राज्य महामार्ग	कि.मी.	६६८		३०७३७
६) महत्वांच्या जिल्हा रस्त्यांची लांबी	कि.मी.	९३१		३८५३९
७) इतर जिल्हा रस्त्यांची लांबी	कि.मी.	८०५		३७९८४
८) ग्रामीण रस्त्यांची लांबी	कि.मी.	१४३६		६२६२१

क्र.मा.प.

(ए)

१	२	३	४	५
(सोळा)	पिण्याच्या पाण्याचा पुरवठा कठीण गावांची संख्या.	(xxxx)	४४९ (१९८०)	उ.ना. (१९८८-८९)
१)	खेड्यांना केलेला पुरवठा			
१)	नळाचा पाणी पुरवठा	संख्या	५३	उ.ना.
२)	विहिरी कुप नलिका	संख्या	१४५	उ.ना.
३)	विहिरी	संख्या	१८	उ.ना.
२)	ट्रॅक्टर्स किंवा बैलगाडीने केला जाणारी गावे.	संख्या	११	उ.ना.
३)	योजनेत समाविष्ट करावयाची गावे	संख्या	-	उ.ना.
(सतरा)	घर बांधणी (१९८९-९०)			
	भूमिहीन कामगारांसाठी बांधलेल्या झोपड्या	संख्या	९४५	उ.ना.
(आठरा)	एकात्मक ग्रामीण विकास कार्यक्रम (१९८९-९०)			
१)	दारिद्र्य रेषेखालील कुटुंबे	१९८४-८५ संख्या	हजारात ०.५३	४१ (८३-८४)
२)	लाभार्थी (जुने)	संख्या	-	१०८७४९
	(नवे)	"	४३७८	१२९३६९
(एकानिस)	रोजगार निर्मिती (१९८९-९०)			
१)	रोजगार हमी योजना कोटी मनुष्य दिवस		०.७	उ.ना.
२)	राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार कार्यक्रम	"	-	उ.ना.
३)	ग्रामीण भूमिहीन रोजगार कार्यक्रम	"	०.४	उ.ना.
(वीस)	आदिवासी कल्याणकारी योजना ८९-९०			
१)	आदिवासी कीरता आश्रम शाळा	विद्यार्थी संख्या	-	उ.ना.
(एकेवीस)	१) मागास वर्गीयांसाठी वसतीगृहे	संख्या	२	उ.ना.
	२) वसतीगृहात रहाणारे विद्यार्थी	"	१३५	उ.ना.

(९)

१	२	३	४	५
(बाबीस) जिल्हा नियोजन (१९८९-९०)				
१)	वार्षिक योजनेतील मंजूर तरतूद समये कोटीत	११		२१४०
२)	अनुशेष भस्न काढण्यासाठी तरतूद "	१३		उ.ना.
(तेवीस) नागरी पुरवठा				
१)	रास्त भावावी दुकाने(१९८९-९०) संख्या	९३५		३५१६९
२)	साठा एकूण (१९८८-८९) "०००"मे.टन	उ.ना.		उ.ना.
३)	शासकीय गुदामे (३१-३-९०) संख्या	३०		११७८
४)	साठवण्याची क्षमता "०००" मे.टन	संख्या	उ.ना.	७२८

- टीप; - १) कृषिविषयक माहितीमध्ये सोलापूर जिल्ह्यातून उस्मानाबाद जिल्ह्यात वर्ग करण्यात आलेल्या आठ खेड्यांच्या माहितीचा समावेश (१ ते ९ - बाबीसाठी) नाही. पण बाब १०, ११ व १२ साठी आहे.
- २) (x) कृषि विषयक आकडेवारी (राज्यासाठी) अस्थायी आहे.
- ३) पत्रत उपयोगात असलेल्या (जिल्ह्यासाठी लघु पाटबंधा-यांची माहिती
- ४) (xxx) सुधारित वर्गीकरणामुळे (राज्यासाठी बदल झाला आहे.
- ५) (xxxx) माहिती १९८९-९० या वर्षीतील आहे. यात कठीण गांवांचा व्यतिरिक्त इतर गांवांचा पण समावेश आहे.

गाडे/-